

Paratoi am ddyfodol gwahanol: adroddiad y sesiwn newid hinsawdd

Y CYD-DESTUN

Drwy gydol Mai a Mehefin 2020 bu CGGC yn hwyluso rhaglen o fforymau trafod ar-lein i ennill dealltwriaeth o'r problemau sy'n wynebu'r sector gwirfoddol yng Nghymru o ganlyniad i COVID-19, y gwahanol bosibiliadau ar gyfer y dyfodol a sut orau y gallwn baratoi ar eu cyfer; drwy weithio tuag at y canlyniadau y byddai'r sector yn dymuno eu gweld yn y dyfodol. Mae hyn yn adeiladu ar y [dysgu cychwynnol](#) a gyhoeddwyd gan CGGC ym mis Mai 2020.

Cynhaliwyd cyfres o chwe sesiwn, pob un yn canolbwyntio ar wahanol bwnc, ochr yn ochr â holiadur ehangach. Hyrwyddwyd y sesiynau hyn, oedd yn ddi-dâl, ymhlith holl aelodaeth CGGC.

Mae'r gwaith hwn yn canolbwyntio ar bedwar cwestiwn allweddol:

- Pa effaith y mae Covid-19 wedi'i gael?
- Sut y gallai hyn arwain at newid hirdymor – cadarnhaol a negyddol?
- Beth yw'r goblygiadau i'r sector gwirfoddol yng Nghymru?
- Beth all mudiadau gwirfoddol, CGGC, y llywodraeth, neu wneuthurwyr penderfyniadau eraill, ei wneud i'n tywys tuag at ddyfodol gwell?

Paratowyd adroddiad cryno gan gwmni [Richard Newton Consulting](#) ynghyd ag adroddiad terfynol yn cyfuno'r holl themâu a'r camau gweithredu allweddol.

Bwriedir rhannu'r rhain yn eang ar draws y sector, a hefyd gydag eraill fel cyllidwyr a gwneuthurwyr polisi.

Diben yr adroddiadau hyn yw sefydlu themâu a gweithredu'n hytrach na chreu crynodeb o'r trafodaethau. Maen nhw'n adlewyrchu'r ymateb i'r arolwg a'r cyfraniadau yn y sesiynau'n hytrach na safiad CGGC neu Richard Newton Consulting. Ni allwn gadarnhau a ydyn nhw'n gwbl gywir neu'n ddim ond argraffiadau pobl.

Ar 11 Mehefin 2020 cynhaliwyd y pumed fforwm trafod i ystyried sut y mae argyfwng COVID-19 wedi effeithio ar newid hinsawdd.

Cofrestrodd dros 60 mudiad i fynychu'r sesiwn gan gynrychioli amrediad o fudiadau o'r sector di-wneud-elw. Roedden nhw'n cynnwys elusennau cofrestredig a chwmnïau buddiannau cymunedol ynghyd â mudiadau cymorth yn cynnwys CGGC, Cynghorau Gwirfoddol Sirol ac awdurdodau lleol.

NEWID HINSAWDD – PA EFFAITH Y MAE COVID-19 WEDI'I GAEL?

Nid yw'r ychydig fisoedd ers y bu'n rhaid i Gymru gau i lawr oherwydd haint y Coronafeirws ond yn ganran fach o'r cyfnod hirach o drafod newid hinsawdd. Fodd bynnag, o ganlyniad i orfod cau lawr, mae ymddygiad pobl wedi newid ar sawl ystyr gan roi cyfle i effeithio ar newid hinsawdd.

Yn ôl y cyfranogwyr:

- Mae'r cyfnod clo, yn enwedig y cyfyngiadau ar drafnidiaeth, wedi arwain at leihad sylweddol mewn allyriadau carbon.
- Mae llawer o unigolion wedi ailgysylltu â'u cymunedau lleol. Mae hyn wedi cynnwys siopa'n lleol, cymryd rhan mewn cynlluniau tyfu yn y gymuned a chynlluniau cymunedol sy'n brocera anghenion lleol gyda chynigion lleol.
- Mae ymateb y gymuned wedi defnyddio'r Pum Ffordd o Weithio a ddisgrifir yn y ddeddfwriaeth ar Lesiant Cenedlaethau'r Dyfodol; ac yn aml iawn heb i'r bobl a fu'n rhan o'r ymateb fod yn ymwybodol o hyn.

- Ar raddfa genedlaethol, mae problemau fel y prinder cyfarpar anadlu a PPE wedi tynnu sylw at rai o'r heriau a wynebir gan gadwyni cyflenwi lleol a 'mewn union bryd'.
- Wrth i ni ddechrau symud at godi'r cyfyngiadau, mae pryderon am y defnydd a wneir o geir – edrychir ar y car gan lawer fel 'lle diogel' erbyn hyn ac felly'n ddull trafndiaeth y bydd pobl yn ei ffafrio. Nid yw cynlluniau fel amseroedd gwahanol i ddechrau'r ysgol yn atal defnyddio ceir ychwaith.

NEWID HINSAWDD - SUT Y GALLAI HYN ARWAIN AT NEWID HIRDYMOR - CADARNHAOL A NEGYDDOL?

Mae wedi'i adnabod bod cyfle clir iawn i gyflwyno newid hirdymor, gan ddibynnu ar sut y mae'r sector gwirfoddol a chymunedol (a sectorau eraill) yn ymateb i ddod allan o'r cyfnod clo. Er y pryderon bod peth o'r ffocws mwy taer gan wneuthurwyr polisi (a llawer o gyrff darparu) ar newid hinsawdd wedi'i ddisodli gan COVID-19; mae llawer yn cydnabod y dylid ystyried newid hinsawdd fel rhan o gynllun integredig i sicrhau adferiad economaidd ac iechyd ehangach.

I sicrhau'r newid hirdymor hwn, rhaid ystyried nifer o elfennau:

- Mae angen i randdeiliaid werthuso ai'r ymddygiad a esblygodd o'r cyfnod clo yw'r newid y mae pobl yn dyheu amdano. Mewn geiriau eraill, a yw'n fodel cynaliadwy neu'n fodel wedi'i orfodi?
- Mae angen datblygu'r seilwaith i gynorthwyo ymddygiad cadarnhaol. Mae hyn yn amrywio o lwybrau beicio i ddatblygu rhwydweithiau.
- Mae tlodi bwyd yn ddylanwad pwysig ar benderfyniad pobl i gyfrannu neu beidio at yr agenda 'leoleiddio' ac mae angen rhoi sylw i hyn.
- Yn ogystal â'r ymyriadau 'traddodiadol' i fynd i'r afael â newid hinsawdd, mae angen ystyried y cyfleoedd ehangach a ddaeth drwy COVID-19, h.y. y potensial i droi gofod swyddfa gwag yn rhywle i ddarparu manteision iechyd a bioamrywiaeth, a chanolbwyntio ymyriadau ar gefnogi adferiad yr economi a mynd i'r afael â diweithdra fel rhan o'r agenda werdd.

NEWID HINSAWDD – BETH YW'R GOBLYGIADAU I'R SECTOR GWIRFODDOL YNG NGHYMRU?

Gall y sector gwirfoddol a chymunedol yng Nghymru chwarae rôl allweddol mewn mynd i'r afael â newid hinsawdd. Fel y trafodwyd yn y bedwaredd sesiwn ar ddylanwadu, mae angen i wneuthurwyr polisi edrych ar y sector fel partner allweddol ar draws ystod o weithgareddau, gan gynnwys newid hinsawdd.

Newid hinsawdd yw un o'r anawsterau mwyaf cymhleth a heriol i wynebu'r blaned. Er y gall y sector gwirfoddol a chymunedol chwarae rôl bwysig mewn creu dyfodol gwahanol, os yw hyn i weithio'n iawn mae angen ei wreiddio mewn blaenoriaethau strategol ehangach. Mae teimlad clir bod y sylfeini yn eu lle'n lleol ar gyfer cael ymateb cymunedol i newid hinsawdd, ond nad yw hyn yn cael ei arwain gan bolisi ar lefel Cymru. Bydd y gwaith hwn yn cyplysu â nifer o'r rhaglenni i ddatblygu'r Economi Sylfaenol.

O dderbyn y cyllid iawn a chreu amgylchedd polisi ehangach, gallai'r sector gwirfoddol chwarae rôl allweddol mewn mynd i'r afael â newid hinsawdd yng Nghymru, gan adeiladu ar yr ymateb i'r Coronafeirws a dysgu ehangach.

NEWID HINSAWDD – BETH ALL MUDIADAU GWIRFODDOL, CGGC, Y LLYWODRAETH, NEU WNEUTHURWYR PENDERFYNIADAU ERAILL, EI WNEUD I'N TYWYS TUAG AT DDYFODOL GWELL?

Daeth nifer o gamau gweithredu allan o'r sesiwn y gallai CGGC ac aelodau eu hystyried a'u gweithredu gyda rhanddeiliaid eraill i sicrhau bod y sector yn y sefyllfa orau i ymateb i'r heriau a gyflwynir gan newid hinsawdd.

- ▶ Mae angen i CGGC a rhanddeiliaid eraill yn y sector gwirfoddol ymgyrchu i sicrhau bod newid hinsawdd yn cael ei wreiddio yn y cynlluniau i ymateb i COVID-19 yng Nghymru. Mae hyn yn cynnwys grŵp cyngor adferiad allanol Llywodraeth Cymru wedi'i arwain gan y Cwnsler Cyffredinol ynghyd â grwpiau adferiad sector-benodol.
- ▶ Mae gan ymateb y gymuned botensial i fod yn allweddol wrth gyflwyno newid yn achos newid hinsawdd. Mae angen i waith gael ei wneud i ymgysylltu ag arweinwyr cymunedol newydd ar newid hinsawdd a chynnal yr ymateb cymunedol.

- ▶ Gallai'r rhwydwaith TSSW chwarae rôl hanfodol mewn cysylltu ymateb y gymuned ar y ddaear i bolisi cenedlaethol, a hwyluso trosglwyddo gwybodaeth.
- ▶ Er bod ffocws rhai mudiadau gwirfoddol ar newid hinsawdd, mae ffocws mudiadau eraill yn wahanol. Mae angen cynnal ymarfer 'calonnau a meddyliau' i ennill dealltwriaeth ar draws y sector o sut y gallai mudiadau effeithio ar newid hinsawdd ond parhau i ddarparu eu prif bwrpas ar yr un pryd. Mae mudiadau gwirfoddol yn cael eu hannog i werthuso eu hymateb i COVID-19 a dylai eu dysgu, o ran newid hinsawdd, fod yn thema drawsbynciol yn y gwaith hwn.
- ▶ Mae angen creu'r 'gofod' iawn i fudiadau gael rhannu profiadau a rhannu'r arferion gorau sydd wedi / yn dod allan o'r pandemig a'r amgylchedd newydd sy'n cael ei greu yn ei sgîl.

0300 111 0124

wcva.cymru

Cyhoeddwyd Mehefin 2020

Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru

Elusen gofrestrdig rhif 218093

Cwmni cyfyngedig drwy warant 425299

Cofrestrwyd yng Nghymru